

SOPIMUSOIKEUS

HEO / TURUN AVOIN YLIOPISTO, KANSAINVÄLINEN OIKEUS

Jeena Kammonen

SOPIMUSOIKEUS: ESITELMÄN SISÄLTÖ

- Mikä on sopimus?
- Kansainvälisen tuomioistuimen perussääntö
- Oikeudellisesti sitovat säädökset kansallisessa lainsäädännössä
- Tapaoikeus
- Wienin yleissopimus
- Epäjohdonmukaiset sopimukset
- Jus cogensin säännöt
- Valtiosopimusten pätevyys, muuttaminen ja irtisanominen
- lähteet

MIKÄ ON SOPIMUS?

- Sopimus on kahden tai useamman kansainvälisen oikeussubjektin välillä jotka on tunnustaneet sopimuksen
- Sopimuksia säädellään kansainvälisen oikeuden toimesta
- Sopimuksen voimaantulolla osalliset ovat sidottuja sen kansainvälisen oikeuden velvoitteisiin
- Sopimuksella luodaan oikeuksia ja velvollisuuksia jotka eroavat kunkin valtion kansallisesta lainsäädännöstä

JATKUU...

- Sopimuksilla ei ole yleisesti ottaen muotovaatimuksia
- Sopimukset voivat syntyä monella tavalla
- Sitova ja pätevä sopimus edellyttää että sopimuksen osapuolet eivät saa antaa toisilleen esimerkiksi vastalupauksia
- Sopimus luo oikeuksia tai velvollisuuksia vain yhdelle osapuolelle

SÄÄDÖKSET

- Sopimuksen syntymiseksi on selvää, että osapuolet on täytynyt pyrkiä luomaan puolueettomasti kansainvälisen oikeuden nojalla sitovia oikeuksia tai velvollisuuksia
- valtiot voivat asettaa kansainvälisen oikeuden sitovia velvoitteita muullakin tavoin kuin sopimuksilla

YKSIPUOLISET LAUSUMAT

- Kansainvälisessä oikeudessa tärkeä kysymys on voiko yksipuoliset lausumat olla oikeudellisesti sitovia
- Voiviat tulla sitoviksi asianmukaisissa olosuhteissa
- riittävää on, että ilmoitus annetaan julkisesti suullisesti tai kirjallisesti sitovuuden tarkoituksessa
- Edellytetään todisteita ennen kuin yksipuolinen lausuma saa sitovan vaikutuksen

OIKEUDELLISESTI SITOVAT SÄÄDÖKSET KANSALLISESSA LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ

- Kaikkia oikeudellisia sopimuksia ei voida pitää "sopimuksina"
- Valtiot voivat toimia "laillisena oikeushenkilönä" toisen maan lainsäädännössä
- Voivat siis solmia oikeudellisia suhteista, joilla ei ol mitään tekemistä kansainvälisenoikeuden kanssa
- Valtiot voivat esimerkiksi solmia oikeudellisesti sitovia sopimuksia toisten maiden, yritysten ja yksilöiden kanssa

JATKUU..

- He voivat ja käyttäytyvätkin kuin muutkin oikeushenkilöt, jotka tekevät oikeudellisia velvoitteita kansallisessa lainsäädännössä.
- Vasta kun tällaiset velvoitteet tulevat voimaan kansainvälisessä oikeudessa, tämä velvoite voidaan katsoa sopimukseksi

SÄÄDÖKSET, JOTKA SYNNYTTÄVÄT TAPAOIKEUTTA

- Valtion käytäntö, johon sisältyy esimerkiksi yleiskokouksen päätöslauselmien hyväksymistä, voi johtaa tapaoikeuden normien syntyyn
- säädökset, jotka eivät aiheuta oikeudellisia velvoitteita voivat lopulta edistää tapaoikeuden muodostamista

KANSAINVÄLISTEN ORGANISAATIOIDEN VIRALLISET TOIMENPITEET

- Erityistapauksissa kansainvälisen organisaation virallinen toimeenpano tai päätös voi aiheuttaa sitovaa kansainvälistä oikeutta henkilölle, jolle toimeenpanot tai päätös on osoitettu
- Toimeenpano tai päätös luo *lex specialis* (eritystä oikeutta) asianomaiselle henkilölle. Usein tämä näyttää sopimusvelvoitteelta, vaikka se on juridisesti erilainen.

VALTIOSOPIMUSOIKEUTTA KOSKEVA WIENIN YLEISSOPIMUS 1969

- Wienin yleissopimus on yksi tärkeimmistä sopimuksista kansainvälisen oikeuden kehittymisen kannalta. Yleissopimus koskee vain sen voimaantulon jälkeen tulleita valtiosopimuksia ja valtioita, jotka yleissopimukseen sidottuja
- Tämä ei kuitenkaan estä yleisten sääntöjen soveltamista, jotka ovat samanlaisia kuin sopimuksessa
- ' Ei ole epäilystäkään siitä, että Wienin yleissopimuksen teko ja sen voimaantulo on menestys itsessään, mutta kuten on todettu, "tyytytys on kestävä realismilla"
- Yleissopimuksen sopimuspuolet ovat ratkaisseet monia huomattavia vaikeuksia, mutta useat sen säännökset, kuten kaikkien lakia säätävien sopimusten osalta, ne heijastavat pikemminkin kompromisseja kuin oikeusperiaatteita.

MÄÄRITELMÄT JA POIKKEUKSET

- Wienin sopimus ei päde kaikkiin kansainvälisiin sopimuksiin
- Artikloiden 1 ja 2 mukaan tätä yleissopimusta sovelletaan valtioiden välisiin valtiosopimuksiin;
- ja vain valtiosopimuksiin, jotka on tehty kirjallisesti valtioiden välillä ja joka on kansainvälisen oikeuden alainen

JATKUU..

- Valtioiden ja muiden kansainvälisten henkilöiden väliset sopimukset tai näiden henkilöiden väliset sopimukset eivät kuitenkaan kuulu tämän yleissopimuksen soveltamisalaan, samoin kuin suulliset sopimukset
- 3 artiklan mukaan yleissopimukseen kuulumattomat, mutta valtiosopimuksen osapuolena oleviin valtioihin sovelletaan Wienin yleissopimusta 1969

WIENIN YLEISSOPIMUS JA TAPAOIKEUS

- Wienin yleissopimus sääntelee niiden valtioiden oikeudellisia suhteita, jotka ovat tämän sopimuksen osapuolia
- Voi olla, että Wienin yleissopimus on nopeuttanut uuden tapaoikeuden muodostamista samankaltaisesti kuin yleissopimuksen määräykset, tai jopa kodifioinut nykyisen tapaoikeuden

JATKUU..

- Wienin yleissopimuksen ja kansainvälisen tapaoikeuden välillä on aiheuttanut kiistaa, koska on vaikeaa tunnistaa tarkasti kaikki ne yleissopimuksen määräykset, jotka muodostavat osan tapaoikeudesta
- On jopa vaikeampaa tunnistaa ovatko määräykset olleet alun perin tapaoikeutta ennen yleissopimuksen voimaantuloa vai onko se tullut tapaoikeudeksi yleissopimuksen käytön seurauksena

ICJ:N LAUSUNNOT YLEISISTÄ ASEMITA, JOTKA OVAT OLLEET SELKEITÄ:

- 1. Yleissopimuksella säilyy tavanomaisen kansainvälisen oikeuden toiminta.
- Artikloiden 3 ja 4 mukaan yleissopimuksessa määrättyjä sääntöjä voidaan soveltaa sen soveltamisalaan kuulumattomiin sopimuksiin, jos tällaisia sääntöjä on tapaoikeudessa
- Säännökset tekevät selväksi, että Wienin yleissopimus on osittain kodifioitu tavanomaisesta kansainvälisestä oikeudesta.

JATKU..

- 2. Sopimuksessa on tiettyjä alueita, jotka olivat tarkoitettu voimassaolevan kansainvälisen tapaoikeuden koonnoksiksi tai jotka ovat nyt saavuttaneet tämän aseman. Esimerkiksi olosuhteiden olennainen muutos
- Samoin yleissopimuksen menettelyllisiä näkökohtia, kuten kapasiteettiin liittyviä sääntöjä, laittomien sopimusten vaikutusta sopimusten noudattamiseen ja suhdetta kansalliseen lainsäädäntöön, voidaan pitää myös tavanomaisen lainsäädännön kodifioijana

JATKUU..

- Sir Ian Sinclair tunnistaa myös useita yleissopimuksen artikloja, joita Kansainvälinen lakiasiain valiokunta piti edistyksellisenä kehityksenä kodifioinnin sijasta
- Tämä ei tietenkään tarkoita sitä, että tällaiset alueet eivät tule edustamaan tavanomaista kansainvälistä oikeutta, koska ne voivat siirtyä yleisen kansainvälisen oikeuden piiriin siksi, että ne saa vauhtia valtion käytännöstä, jonka ne ovat sisällyttäneet yleissopimukseen

SOPIMUKSEN ALKU

- Wienin yleissopimuksen määräykset koskevat kansainvälisoikeudellisten sopimusten tekemistä koskevia sääntöjä.
- Näissä puitteissa ovat valtion edustajien valtuudet, valtion omat kansalliset oikeudet, sopimusten laatiminen, voimaantulo, allekirjoittaminen ja ratifiointi

VALTUUTUS TEHDÄ SOPIMUKSIA

- Kaikkien valtioiden omassa päätäntävallassa on se, kuka kansallinen toimija on toimivaltainen tekemään sopimuksia ja mitä vaaditaan, että päätökset ovat hyväksyttyjä
- Muistettava, että kyseessä on kansallisia lakeja ja yleensä ne vaikuttavat sopimuksen pätevyyteen vain kansallisessa lainsäädännössä.

JATKU..

- Valtio ei voi mitätöidäkseen antamansa suostumuksen vedota siihen, että sen suostumus valtiosopimuksen noudattamiseen on ilmaistu loukkaamalla sen sisäisen oikeuden määräyksiä
- jotka koskevat toimivaltaa valtiosopimusten tekemiseen, ellei loukkaus ole ilmeinen ja koske sen merkitykseltään perusluonteista sisäisen oikeuden säädöstä
- Loukkaus on ilmeinen, mikäli se on puolueettomasti katsoen selvä jokaiselle valtiolle, joka itse menettelisi asiassa tavanmukaisen käytännön mukaisesti ja vilpittömässä mielessä

JATKUU..

- Tarkoitus on, että jos kansainvälisen oikeuden mukaan toimivaltaisen elimen antama suostumus annetaan valtion puolesta, muut asiat ovat suurelta osin merkityksettömiä

KEILLÄ ON OIKEUS EDUSTAA VALTIOTA

- Artikla 7 mukaan, Henkilöä on pidettävä valtuutettuna hyväksymään sopimus valtion puolesta, jos hänellä on täydet valtuudet siihen tai valtion käytännöstä ilmenee, että henkilö edustaa valtiota ja sen tarkoituksena oli luopua täysimääräisistä toimivaltuuksista
- Tehtävänsä nojalla ja tarvitsematta esittää valtakirjaa seuraavien henkilöiden katsotaan edustavan valtiotaan: valtion päämiehet, hallituksen päämiehet sekä ulkoasiainministerit kaikkien valtiosopimuksen tekemiseen liittyvien tehtävien osalta
- Artikla 8 mukaan sopimusluvalla ei ole oikeusvaikutuksia, jos sen on tehnyt muu kuin 7 artiklassa mainittu henkilö, ellei valtio myöhemmin vahvista sopimusta
- Jos nämä edellytykset täyttyvät, sopimus on yleensä voimassa riippumatta kansallisesta lainsäädännöstä, koska kansainvälistä oikeutta on hidasta mitätöidä

SUOSTUMUKSEN MUODOT JA VOIMAANTULO

- Ennen kuin sopimus voi luoda oikeudellisia velvoitteita valtiolle, kahden kriteerin tulee täytyä, ensiksi valtion tulee antaa suostumus sitoutua sopimukseen ja toiseksi sopimuksen on oltava voimassa
- Kansainvälisessä oikeudessa vain se, että valtio on suostunut sopimukseen, ei automaattisesti tarkoita sitä, että se sitoutuisi siihen. Sopimusten tulemiseksi oikeudellisesti sitovaksi on kaksi asiaa : suostumus ja voimaantulo

SUOSTUMUKSEN MUODOT JA VOIMAANTULO

- Ennen kuin sopimus voi luoda oikeudellisia velvoitteita valtiolle, kahden kriteerin tulee täyttyä, ensiksi valtion tulee antaa suostumus sitoutua sopimukseen ja toiseksi sopimuksen on oltava voimassa
- Kansainvälisessä oikeudessa vain se, että valtio on suostunut sopimukseen, ei automaattisesti tarkoita sitä, että se sitoutuisi siihen. Sopimusten tulemiseksi oikeudellisesti sitovaksi on kaksi asiaa : suostumus ja voimaantulo.

OIKEUDELLISTEN VELVOLLISUUKSIEN LAAJUUS

- Wienin sopimus käsittelee kattavasti oikeudellisten velvoitteiden laajuutta, kun valtio on antanut suostumuksensa sopimukseen sidotuksi tulemiseksi ja sitä kun sopimus astuu voimaan
- Nämä asiat ovat olennaisilta osiltaan menettelyllisiä, koska ne kertovat meille, miten sopimusvelvoitteen sisältöä sovelletaan tietyssä tapauksessa.

PERUSSÄÄNTÖ

- Jokainen voimassa oleva valtiosopimus on sen osapuolia sitova, ja se on pantava täytäntöön vilpittömässä mielessä
- Tämä on pacta sunt servanda –periaate ja se on yksi tärkeimmistä periaatteista kansainvälisessä oikeudessa
- Osapuoli ei voi vedota sisäisen oikeutensa määräyksiin sillä perusteella, että se jättää valtiosopimuksen täyttämättä. Jos epäonnistuu noudattamaan sopimuksen velvoitteita, synnyttää se kansainvälisen vastuun

VARAUMAT

- Kahdenvälisissä sopimuksissa johtaviin neuvotteluihin kaksi osallistuvaa valtiota voivat olla eri mieltä sopimukseen liittyvien tarkkojen ehtojen suhteen
- Kansainvälinen oikeus on kuitenkin katsonut, että valtiot voivat tulla sopimusosapuoliksi sopimukseen hyväksymättä kaikkia sopimuksen määräyksiä.
- Varauma: voidaan pitää valtioiden yksipuolisena lausumina, jotka annetaan samalla kun suostumus tulla sidotuksi sopimukseen ja joka on tarkoitettu muuttamaan tai päättämään sitovan oikeudellisen velvoitteen
- Voi jossain tapauksissa tulla hyväksytyksi vain, jos muut osalliset antavat suostumuksen

KOLMANNET VALTIOT

- Pääsääntö on, että sopimukset sitovat vain sopimusosapuolia. Synnyttävät sitovia oikeuksia ja velvollisuuksia vain niille valtioille (pacta tertiis nec nocent nec prosunt)
- Valtiosopimuksen määräys sitoo kolmatta valtiota, vain mikäli valtiosopimuksen osapuolten tarkoituksena on kyseisellä määräyksellä perustaa sanottu velvoite, ja kolmas valtio nimenomaisesti kirjallisesti hyväksyy sen
- Mikäli osapuolet myöntävät jonkin oikeuden kolmannelle, oletetaan että tämä sen hyväksyy, ellei päinvastoin ole osoitettu. Taakat täytyy nimenomaisesti hyväksyä

EPÄJOHDONMUKAISET SOPIMUKSET

- Jos kaikki osapuolet solmivat myöhemmin uuden sopimuksen, joka käsittelee samoja asioita kuin ensimmäinen sopimus, katsotaan ensimmäinen sopimus päättyneeksi, mikäli osapuolten
- tarkoitus tai ensimmäisen sopimuksen säännös on yhteensopimaton aikaisemman sopimuksen kanssa eikä näitä sopimuksia voida soveltaa rinnakkain. Aikaisemman sopimuksen määräys voidaan pitää voimassa mikäli sen tarkoitus ei muutu.

JUS COGENSIN SÄÄNNÖT

- Sopimus on mitätön mikäli se on ristiriidassa yleisen kansainvälisen oikeuden ehdottoman normin kanssa (art. 53)
- Yleisen kansainvälisen oikeuden uuden ehdottoman normin syntyessä jokainen olemassa oleva valtiosopimus, joka on ristiriidassa tämän normin kanssa, päättyy (art.64)
- Erimielisyyksiä on kuitenkin syntynyt siitä mitkä tavanomaiset säännöt kuuluvat jus cogens -kategoriaan, sekä onko tämä kyseessä ainoastaan silloin kun sopimus on todella vastoin periaatetta, kun se mitätöidään.

VALTIOSOPIMUSTEN PÄTEVYYS, MUUTTAMINEN JA IRTISANOMINEN

- Wienin sopimuksessa on paljon säännöksiä, jotka vaikuttavat valtion suostumuksen pätevyYTEEN jotta sopimus tätä sitoisi
- Ongelmia muodostamisessa:
- Mitätöidäkseen suostumuksensa valtiosopimuksen noudattamiseen, valtio voi vedota myös valtiosopimuksessa olevaan virheeseen, jos virhe koskee seikkaa tai tilannetta, jonka tämä valtio oletti olevan olemassa valtiosopimuksen tekohetkellä ja joka oli olennaisena perusteena valtion suostumukselle.
- Tämä ei kuitenkaan päde jos valtion olisi pitänyt ymmärtää, että käsillä oli olosuhteet tai virhe, joka vaikuttaisi sopimukseen. Petos on puolestaan pätevä syy sopimuksen mitätöimiseen.

MUUTOS JA MUUTTAMINEN

- Wienin sopimuksessa on poikkeuksellinen sääntö siitä että valtiosopimusta voidaan muuttaa osapuolten välisellä sopimuksella (art. 39)
- Valtiot jotka ovat antaneet suostumuksensa sopimukseen, ovat velvollisia noudattamaan muutosta
- Tämä vaatii kuitenkin kaikkien osapuolten hyväksynnän ja vasta sitten se voi tulla voimaan. Jos valtio ei hyväksy muuttamista, se jatkaa vanhan sopimuksen soveltamista samoin velvoittein kun ennenkin

PÄÄTTYMINEN JA KESKEYTYS

- Sopimus päättyy kun tarkoitus ja päämäärä ovat saavutettu. Sopimuksissa, joissa päämäärää ei ole vielä saavutettu, on päätettävä, että milloin valtio voi oikeudenmukaisesti jättäytyä sopimuksesta

SOPIMUKSEN MYÖHEMMIN ILMENEVÄN TOTEUTTAMISEN MAHDOTTOMUUS

- Osapuoli voi vedota valtiosopimuksen toteuttamisen mahdottomuuteen perusteena valtiosopimuksen päättymiselle, jos mahdottomuus johtuu sopimuksen toteuttamiseksi välttämättömän kohteen pysyvästä tuhosta
- Jos puolestaan kysymyksessä on tilapäinen mahdottomuus, voidaan vedota vain keskeyttämiseen.
- Vetoaminen ei kuitenkaan ole mahdollista, jos mahdottomuus johtuu siitä, että tämä osapuoli on rikkonut joko valtiosopimukseen perustuvan tai muun kansainvälisen velvoituksen valtiosopimuksen toista osapuolta kohtaan.

LÄHTEET

- Textbook on International Law , Martin Dixon, 2013